

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET.

Stockholm, Germanids Boktr.-Åktieb.

N:r 35 (193)

Fredagen den 28 augusti 1891.

4:de årg.

<p>Prenumerationspris pr år: Idun med Modetidning och ko- lorerade planscher ..... kr. 8:— Idun m. Modet. utan kol. pl. • 6: 50 Idun ensam..... • 4:—</p>	<p>Byrå: Hamngatan 16, 2¹/₂ tr. (midt för Kungsträdgården.) Prenumer. sker i landsorten & post- anstalt, i Stockholm hos redaktion.</p>	<p>Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas å byrån kl. 10—11. Allm. Telef. 6147.</p>	<p>Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris: 15 öre. (vid kompletteringar).</p>	<p>Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» och »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad total stafv. Utländska annonser 70 öre pr nonp.-rad.</p>
--	--	---	--	---

Johanna Henrika Hallberg.

»Mannen har hela världen till sitt verksamhetsfält, kvinnan har hemmet, mannens lott är att kommas ihåg, kvinnans att glömmas.» Så yttrade för en del år sedan på en nordisk fest vid ett af våra universitet en ung talare till kvinnan. Men gentemot detta något oridderliga relaterande af en snart försvunnen tids åsikter och fakta kan man med skälsätta ordspråket: »hvad stort sker, sker tyst» såsom tillämpligt på kvinnans verksamhet. Hvilken stor handling utför exempelvis ej den moder, som förskaffar åt staten och samhället en duglig, inflytelserik medlem, därigenom att hon i hemmets lilla vrå icke tröttnat att med efterföljansvärda förmaningar och exempel dana sin son till en aktningvärd karaktär! Eller hvem kan till fullo uppväga de andliga eller lekamliga uppoffringar, en husmoder för vården af hemmets angelägenheter måste underkasta sig.

Men kvinnan har icke endast på en dylik plats visat sitt betydelsefulla inflytande. Bland de många tillfällen, den handlingskraftiga kvinnan haft och har att ådagalägga

ett behjärtadt ingripande i tingens gång, torde följande vara värdt att kommas ihåg, helst som det ligger utom kvinnans hvardagliga, tysta verkningskrets »hemmet».

Med den 4 juni detta år hade ferierna vid folkskolelärare-seminariet i Lund just börjat, och dess musiklärare gladde sig åt att såsom dirigent för Lunds allmänna sängförening mera ostörtd kunna egna sig åt dess angelägenheter i och för en nära förestående tillämnad konsert i Lund samt uppträdande vid den beramade och mellan åtskilliga skånska manskörer stående sångtåflan i Helsingborg den 5 sistlidne juli. Ett slaganfall, åtföljdt af temporär förlamning af venstra kroppshalfvan kastade honom då plötsligt på en långvarig sjukbädd. På samma gång fick han äfven anledning att sörja öfver därmed tillintetgjorda förordnanden vid Domkyrkan, dels såsom vikarie för kapellmästaren Heintze och dels såsom organist-officiant vid där inrättade andra högmässan. Jämte en del privata elever, hvilkas studiebanan ej tålde något afbrott, stodo kapellmästare Heintze och

Vid kvällen skall dagen rosas,
Hustrun, då hon är död,
Svärdet, då det är pröfvadt,

Mö, då hon är gift,
Is, då du är öfver,
Öl, då det är drucket.

HAYAMAL.

sångföreningens medlemmar vid hans sjukbädd förlägna inför behovet af nya arrangemanger, som ej medgäfvö något uppskof. Det är klart, att ej hvem som helst kunde befinnas lämplig att under en kritisk afslutningstid upptaga den fallna manteln, skicklig att rätt behandla eleverna i harmonilära, kontrapunkt, piano- och orgelspelning, eller en manskör, så att arbetet kunde medföra åsyftad, fruktbringande nytta.

Då nu den sjukes välbehöfliga lugn syntes betänkligt störtdt af dessa, genom hans död- lösa förlamningstillstånd orsakade bekymmersamma tankar, fattade hans trolofvade ett oväntadt beslut. Dess realiserande berodde blott på de särskilda vederbörandes medgifvanden. Med undantag af en enda gammalmodig röst ur stora hopen, såg hon sig af intet hinderad att inom kort vara vikarierande domkyrkoorganist, dels för kapellmästaren Heintze och dels för sin trolofvade, direktis för Lunds allmänna sångförening samt ledarinna af en del af privatelevernas trägna studier i ofvannämnda ämnen. Och snart därefter stod hon i spetsen för sin sängartupp i Parkbolagets konsertpaviljong i Lund, med nyfikenhet beskådad af omkring 700 åhörare.

Ej mindre kritiskt blef det, att å Helsingborgs teater den viktiga täffingsdagen uthärda de pröfvande blickarne från såväl prisdomarne som från publiken, hvilken vid dagens olikartade uppträdanden från golf till tak fyllde lokalen. Alla publika som enskilda recensioner vitsordade emellertid hennes sångförenings taktfulla prestationer, och med ett utan tvekan tilldömdt andra pris blef densamma bland de många täflande körerna utmärkt. Ännu i denna dag fortsätter den unga kvinnan, förmedels ofta förekommande resor mellan sina båda verkingsorter, att dela sin uppmärksamhet åt tröstande sjukvård af sin trolofvade i fadernehemmet och sin gamla verksamhet å samma plats som privat musiklärarinna samt sina nya, för sin fästman åtagna befattningar i Lund.

Född den 14 juli 1858 i Landskrona, har Johanna Henrika Laurentia Hallberg, den tredje i ordningen af sju syskon, af hvilka före henne en broder och en syster och efter henne två bröder och lika många sysror ökat familjens förhoppningar, af sin fader, den snillrike, år 1883 afidne musikern, direktör B. V. Hallberg ärft en liflig handlingskraft, som, omsatt i en kvinlig natur, icke förlorat något af det mjuka behag, som plägar åtfölja en kvinnas verksamhet. Redan tidigt hade hennes beslutsamma sinne för sig uppställt ett själfständigt framtidsperspektiv, och för att dokumentera sig till lifvets strid tillägnade hon sig med begärlighet först faderlig undervisning, aflade därpå organistexamen vid Musikaliska akademien 1878 och vistades sedermera sex terminer, åren 1882—1884, under trägna studier vid konservatoriet i Leipzig.

Genom faderns sjuklighet under de sista lefnadsåren och hennes slutligen inträffade död samt hennes fattigdom, blefvo Johanna Hallbergs talanger särskildt användbara i faderne- staden, där hon under 11 år varit vik. stadsorganist, utom det att hon sedan år 1887 in- nehar sånglärarinnebefattningen vid därvarande flick-elementarskola, med hvilken syssla ett vikariat af liknande natur vid stadens elemen- tarskola för gossar sistlidne vår förenades.

Dessutom hafva, såsom frukt af hennes nära tjugoåriga verksamhet i egenskap af privat musiklärarinna, många hem henne att tacka för musikens upplifvande odling, liksom en massa redan såväl examinerade som placerade organister stå i tacksamhetsskuld till henne för redig och klar handledning under sin studietid.

Det öfveranstängande arbetet har ej under- låtit att i Johanna Hallbergs energiska, blonda drag inväfvat ett visst uttryck af melankoli, som måhända torde delvis skingras af de nya lefnadsvyer, för hvilka hennes själ vaknat, då hon 1889 ingick trolofning med musikläraren i Lund, fil. kand. N. P. Norlind, med hvilken hon snart ämnar träda öfver ett » eget hems » tröskel, för att i dettas obemärkta vrår genom sin handlingsrådiga viljekraft yttermera gifva sanning åt lefnadssatsen: »hvad stort sker, sker tyst».

Öresund.

*J ungdomsda'r en sommardag
jag satt vid Öresund
och tecknade i ljusa drag
dess bild på hjärtats grund.*

*Af bokar faller skuggan sval
kring villorna på strand.
I fjärran: segel utan tal
emellan haf och land.*

*Men väldigast dock griper mig
det vida Sundets duk,
som framför ögat breder sig,
så sommarblå, så mjuk.*

*Jag ofta se'n vid Sundet drömt
och diktat där min sång,
och aldrig jag det intryck glömt
det gaf mig först en gång.*

*En längtan ljuf och underbar
mig drager dit hvar vår.
Fast lifvet sig förändrat har,
ej hjärtat räknar år.*

*Hvar gång flyttfågelskaran styr
från söder, hän mot nord,
då blir min känsla liksom yr,
jag skynda vill ombord.*

*Ack, längtan gör ens hjässa hvit,
men röd är hjärtats grund.*

*Jag drömmer, att jag flyger dit,
till soligt Öresund.*

*Nyss fick jag från en vän en rad:
han drömt vid Öresund,
som jag, som jag. Uppå hans blad
en kyss ur hjärtats grund!*

Anna A.

Styfmödrar.

Af A d a.

Då egyptiens mångtusenåriga stentaflor, fullskrifna med hieroglyfer har man funnit sagor om elaka styfmödrar. Temat är lika gammalt som människosläktets historia och har varierats i oändlighet. I alla sago- samlingar ända in i våra dagar figurerar städse den typiska styfmodern. Hon är personifikationen af hårdhet, orättvisa och förtryckande, och detta ej blott i sagan och visan, utan hon har som sådan ingått i själfva folk- medvetandet, ja, till och med språket har bildat sig ord efter henne, för att uttrycka karghet och njugghet. Men då vi tro, att våra dagars styfmoder har föga gemensamt med denna gamla typ, och att en orättvisa tillfogas en hel del goda, aktningvärda kvin- nor genom denna föräldrade, falska fördom, och då vår tid särskildt utmärker sig för att icke vilja tåla orättvisor på hvilket område, de än begås, vilja vi en gång uppträda till de förkättrade styfmödrarnes försvar. Saken är af vikt och allvar, ty månet hem har blifvit störtdt, många människors lycka sköflad och månet hjärta har hårdnat till följd af ofvannämnda djupt inrotade föreställningar.

Visserligen våga vi ej bestämdt förneka, att sådana styfmödrar, som sagan framstäl- ler, kunna hafva sina motstycken, men i så- dant fall tjäna då undantagen till att belysa regeln. Ty i nio fall af tio är det helt visst den nya modrens ärliga uppsåt att som sina egna älska och fostra de barn, hvilka till- höra den man, hon skänkt sitt hjärta. Det låter knappast tänka sig, att hon i lättsinne eller af egennytta skulle inträda i en så svår och uppfordrande ställning som en andra moders, näppeligen spelar själfvisheten någon röl vid ingåendet af ett sådant äktenskap. En kristen kvinna tager ej ett dylikt steg utan allvarlig bön till Gud om hjälp att fylla sina ansvars- fulla plikter och att städse vandra inför hans ögon; en kvinna blott och bart uppfostrad i ett kristet samhälle och med humana tänke- sätt, måste, äfven hon, hysa den fasta före- satsen att göra gagn och icke skada, sprida glädje och icke sorg i det hem, där hon in- träder för att ersätta en älskad affiden, och där unga hjärtan behöfva värmas af kärle- kens sol.

Men huru blifver icke hennes lott allt an- nat än afundsvärd! Hon mötes af motvilja, köld och misstänksamhet, i bästa fall af stram tillbakadragenhet hos de barn, hvilka hon i kärlek och de bästa afsikter närmar

sig, och mot hvilka hon vill åtaga sig de dyrbaraste plikter. Trots och näsvighet höra nog ej till sällsyntheterna, och hafva barnen redan hunnit något längre i ålder, tveka de måhända ej att visa henne sitt förakt och förklara henne öppet krig; alla hennes ord och handlingar missuppfattas eller uttydas på ett för henne rent af obegripligt sätt.

Ofta är roten till detta onda att söka hos äldre kvinliga anförvandter samt hos tjänare. De förstnämnda se icke med blida ögon, att en *främmande* kommer och intager första platsen i hemmet, undanträngande dem själfva; och afundsamt frukta de, att på samma sätt få afstå sin plats i barnens hjärta; de senare känna misshag under strängare tyglar. När den nya modren visar ömhet och vänlighet, heter det: »hon försöker bara ställa sig in». Då hon har sig ålagdt att dana och utveckla karaktärer, måste hon äfven kanske ganska snart både straffa och förmana. »Nu börjar hon visa klorna», lyda då vishetsorden. Hon måste hålla barnen till arbete och i hemmet införa en sparsammare hushållning, då mycket öfverflöd vanligen uppstår under ett interregnum. Sagans obilliga, snåla, missunnssamma styfmoder är då färdig. Folk i allmänhet har för öfrigt den ovanan att helt lättsinnigt säga vid sammanträffandet med någon ung person som fått styfmoder: jag beklagar er?, hvad er ställning måtte vara obehaglig?, huru kan ni stå ut?, är hon mycket tråkig?, eller något annat dylikt, lika dumt som farligt.

Och barnasinnets slites mellan önskan att hängifva och förtro sig åt den nye vännen och fruktan, att hon bara spelar intresse och kärlek, att i grund och botten hon ändock är en elak människa, som helst såge barnen röjda ur vägen. Äldre syskon, hvilka i sitt högmod ej kunna lida, att en främmande intager platsen vid fadrens sida, underblåsa de yngres sämre instinkter, afklippa hvar tråd, som möjligen spunnits mellan modrens och deras hjärtan, samt låta hat och bitterhet taga öfverhand hos sig själfva, så att styfmodrens ställning snart kan vara alldeles outhärdlig.

Händer så, att fadren själf af svaghet för sina barn låter draga sig öfver på deras sida och litet smått gör gemensam sak med dem — så där helt oskyldigt och i tysthet —, då är allt förloradt, och hemmet framter anblicken af grusad familjelycka; makarna sins emellan har därvid äfven uppstått ett svalg, som icke mera öfverstiges.

En och annan kvinna har ju lyckats öfvervinna en styfmoders alla svårigheter, lyckats förvärfva sina styfbarns genkärlek, förtroende och tacksamhet för ett välsignelserikt hem och den riktning, hon gifvit deras lif, hvilket måhända annars skulle ha blifvit förfeladt, och hon står segrande vid målet; i sanning en stor personlighet, värd all ära. Återigen att hon strandat, att hennes sårade sinne slutit sig för dem, som ständigt mötte hennes ärliga sträfvan med misstro eller förakt, att hon till sist som en *främling* betraktar dem, och att öfver hennes blödande hjärta lagt sig en isskorpa, som aldrig smälter, det, tro vi, vara det vanliga förloppet. Men hafva vi då ens rätt att bryta stafven öfver henne?!

Därför I äldre, tanter och mostrar, om I verkligen älsken barnen, lemnen dem, huru påkostande det än kan kännas, åt styfmodren; hon är nu blifven deras naturligaste uppfostrarinna och närmaste anhöriga. Därmed främjen I deras bästa. Sägen ej, som

vi nyligen hörde berättas: »Lilla Sigrid är nu hos moster och får dricka så mycket kaffe hon behagar: här *missunnar* ingen.» Träden tillbaka och utsån ej splitets och misstrons sädd i deras unga hjärtan! Och må utanför stående personer akta sig, att inkasta en brand i andras hem genom ett beklagande, som ej är på sin plats.

Att för de barn, hvilka själfva kanske närapå äro styfmodrens jämnåriga, inträda i ett underordnad förhållande till henne, kan ju vara svårt nog; men den uppväxta sonens eller dottrens plikt är och förblir dock i alla fall att hedra sin faders hustru och icke möta henne med camaraderie, än mindre med förolämpningar. Detta är enda möjliga vägen för att ett godt förhållande mellan henne och dem skall kunna uppstå. En bildad styfmoders takt förbjuder henne helt säkert att mot dem göra sin myndighet gällande på något stötande sätt. Men skulle så vara, att de fullvuxna icke kunna förlika sig vid tanken, att en annan intager deras moders plats, må de då lemna hemmet och icke ådraga sig en dom genom att förbittra en medmänniskas tillvaro med sin egen afvoghet och genom att uppfostra sina yngre syskon till hätskhet och upproriskhet mot den, hvilken af Gud insatts i det heliga föräldrabetet.

Må mannen äfven betänka, att han ej har rätt att bjuda en kvinna sin hand och bedja henne blifva mor för sina barn, så framt han ej hyser oinskränkt förtroende för hennes karaktär, och hennes rena afsikter. I annat fall försyndar han sig djupt mot henne och drager henne ned i mycket olycka. Man och hustru böra i ett sådant äktenskap vara ett om någonsin.

Och för att återkomma till sagorna: många bland dem äro af hedniskt ursprung och icke så alldeles ofarliga för barnen och i det förhållande, vi nu afhandlat, hafva de säkerligen utträttat mycken skada. Huru rördes man ej i sin barndom af den stackars lilla Cendrillons sorgliga lott i hemmet, men vi veta oss ej hafva återsett hennes motbild i lifvet. Männe ej i vanliga fall styfdottern hålles med lenare tyglar, och att det mera krusas för henne än för den egna dottren! En moder, som haft flere styfbarn yttrade, då hennes egen gosse felat: »Gud ske lof att det var min egen, så att jag kan aga honom.» Därför, sofren sagorna!

Det vore önskvärdt, att denna ringa uppsats finge verka i det godas tjänst och ej blefve missförstådd. Den har afsett att väcka på och reagera mot ett missförhållande och en fördom, men har visst ej velat framställa alla styfmödrar som felfria och alla styfbarn elaka — tvärtom äro vi öfvertygade, att styfbarnen i sitt förhållande till andra kunna vara helt älskvärda. — Men då motsatsen så ofta blifvit framhållen, fordrar rättvisan, att man må se saken äfven från den andra sidan.

Till sist vill jag säga till alla styfmödrar: edert kall fordrar mer än något annat ett aktgifvande på eder själfva, ty vid minsta felgrepp eller ovighet förloren I otroligt; därför, faren efter fullkomlighet!

Sen till, att *Idun med Modetidning* finnes hos alla edra bekanta!

Några fruntimmersminnen.

Upptecknade
af
En gammal pennfäktare.
I.
Idun.

Idun, själf ungdomligt fager, förvarade de äpplen, af hvilka gudarne underhöllo sin eviga ungdom och helsa.

* * *

Jag minns så väl den lilla elfvaåringen med de ljusa lockarne, hvilka hvarken behöfde brännas eller papiljotteras för att bölja nedåt ryggen; med de klara, blå ögonen och deras stjärnskott, med den rena, hvita pannan och den täcka, alltid leende munnen, prydd med perlor; de runda kinderna med sina förtjusande gropar. Jag glömmer aldrig det behagfulla barnets silfverkljande skratt, harmoniskt och i väljud. Då hon sprang omkring i trädgården och lekte, utgöt det sig liksom ett trolskt behag omkring henne. Mjuka och täcka voro hennes rörelser. Som om hon varit från förhellenernas tid, var där plastik i hvarje hennes åtbörd, skönhet i hvarje linie, harmoni i hela företeelsen. En hvar, som kom i hennes närhet, bragtes äfven under det oafvisliga inflytandet af något oförklarligt angenämt, godt och sannt. Man måste le och känna sig väl till mods.

Och god var hon, god som guld. Aldrig hade hon en enda gång frampressat en sorgens eller smärtans tår ur sin moders öga. Hon var mammas först och sist födda. Hennes ankomst till världen hade varit en glädjehögtid i det rika hemmet. Och den högtiden fortfor länge.

Men i det komfortabla huset, där allt var lyx och njutning, förmärkte man ej djupa stämningar. Allt gick sin ytligt gilla gång. Fester aföste ofta hvarandra, och alltid var den unga flickan föremål för pris och beröm, det hon förtjänade genom sin älsklighet. Det religiösa elementet i uppfostran kom emellertid härvid ej till sin rätt i hemmet, och i den pension eller skola, där hon erhöi sin undervisning, var det den officiella kristendomen endast, som nödortfeliggen meddelades, under det att elementen för salongsbildningen, lefvande språk, estetik, musik, teckning och slikt, voro det förnämsta.

Så kom tiden för konfirmationsläsningen. Denna skulle hon genomgå hos en allmänt omtyckt prest ute på landet, och här öppnades först för henne kristendomens stora och djupa mysterium. Hon fick en inblick i religionens väsen, dess kraf på den bättre lottade människan i världen, att bringa offret af sig och sina egodelar för sin andligt och kroppsligt behöfvande nästa. Det var en ny värld, hon sålunda blickade in i; men på ett sätt, som ej dödade minnet i dess glädtyghet, icke framtvingade tårar ur körtlarne eller gaf fromleriets helighetsmin åt det fagra anletet. Hon gick därför sund och ej andligt förställd ut konfirmationens lärotid med den första nattvardens myster, hvilken för henne vardt en hjärtats, en känslans och därför hela den inre tillvarelsens angelägenhet, den hennes förstånd ej sökte att i dess djup pejla. Tron var henne nog.

Kristendomsporten var emellertid öppnad. Sommaren därpå tillbragtes vid en badort på vestkusten, men för den unga flickan i

allt lugn och stilla ro, ty hon kunde ej finna trefnad i att redan nu taga språnget ut ur barnets värld i den utbildade ungmöns. Och hon hade äfven ännu så mycket att för sig klargöra, hon behöfde ännu andligt smälta det, hvori hon senast hos presten och religionsläraren fått inblick. Korteligen, tron behöfde tid att samla sig, att sätta karakter.

* * *

Kom så vintern. Nu fördes hon ut i stora världen, såsom man kallar den i det hela ofta ganska snäva krets, som en fransk författare skrivit en spirituel komedi om, den han gifvit namnet »den värld, där man har tråkigt».

För vår ungmö, Rosa kalla vi henne, vardt det emellertid ej någon tråkig värld. Hon kom dit ut frisk till kropp och själ. Hon var skön, hon var rik, hon var intelligent, och det goda hjärtat lyste ur hela hennes väsen. Hvad under därför, att hon genast kringvärmades af alla dessa salongens unga hjältar, som gå på eröfring, helst när bytet för pluringar med sig till segraren.

Hon var saisonens mest strålande stjärna, och bland de riddare *sans peur* — alldeles *sans reproche* voro de ej alla —, som egnade henne sin hyllning, var det en, som de unga damerna, å sin sida för tillfället svärmade för. Han föredrog för sin del, tyckte det, Rosa, och i sin segerstämning öfver att få binda honom, den af alla medsystrarna så åtråde och beundrade, vid sin char öfvertalade hon sig själf, att det var något innerligare och varmare, än blott balsalens flarn och flirtation som närmade dem båda till och knöto dem vid hvarandra.

Han tillhviskade henne en afton eller rättare en tidig morgonstund, då han efter en bal halv henne ute i tamburen på med ytterkläderna, att han älskade henne, att han ej skulle kunna lefva utan henne, och han sporde henne, om hon tillät honom gifva hennes föräldrar del af dessa hans känslor. Ett ögonblicks tvekan under stark rodnad, ett hastigt hviskadt, något nervöst »ja», en varm ömse-sidig handtryckning, och löftet var gifvit och besegladt — detta löfte, som i sig innebär det återstående lifvets öde, det som innefattar hopp om sällhet och lycka, det som väl håller ibland hvad det lofvar, men äfven ej sällan sviker sig själf. Här var det åtminstone för den ena partens del gifvit i tro, och Rosa slumrade ej den natten. Ack, hon drömde ändå, och änglar sväfvade på Jakobsstegen upp och ned.

Följande middag kom den unge mannen och friade hos föräldrarna. Han bar ett namn, hvilket intager mer än en sida i Sveriges krigshistoria, han ansågs tillhöra den rika grenen af sin gamla ätt, som lemnat mer än en medlem af svenska rikets råd, han var en ståtlig ung man, och kunde beräknas ha en lysande framtid för sig. Nog af, föräldrarna gäfvu sitt samtycke, och då han sade sig redan ega Rosas, var allting i ordning, klappadt och klart, och ännu samma afton vexlades ringarne i närvaro af hans enkefru moder och nåd samt Rosas föräldrar. De sistnämnde skulle helst velat uppskjuta närmed för att i stället få med anledningen af tilldragelsen gifva en fest, med det motsatte sig Rosa. Hon ville helst, att de skulle få vara ensamma med sin lycka, det var henne som om där skulle i världens åsyn falla aska på sällhetsfjärlens spröda vingar; och hennes nåd, enkefru modern, såg äfvenledes helst,

att det skedde i tysthet så till vida, ty visst var fästmon en förtjusande varelse och lagom förgyld för att motsvara den något skamfilade friherrliga sköldens behof af reparation — men det var dock en viss messalian, den riksrådet under frihetstiden skulle med all sin makt förbjudit.

Men fastän saisonen nalkades sitt slut och fästmons föräldrar detta år tidigt skulle flytta ut till sin egendom på landet, där man nu skulle göra i ordning brudens hemgift vid sidan af kontanterna, spred sig dock snabbt ryktet om förlofningen, och en följd af nya fester började i bekantskapskretsarne, innan inflyttningen verkligen skedde. Svärmodern såg nog Rosas kvinligt skarpa blick, huru afundad hon var, huru man fjäsade för henne och detta stegrade yttermera hennes själfkänsla samt öfvertygade henne, att hon var lycklig.

Redan på hösten skulle bröllopet stå, och det firades på landstället, ty Rosa ville vigas i kyrkan, och det skedde bäst där uti i det närmaste templet, hvars sockenpatronus hennes fader var som godsets egare. Efter vigseln och en stor middag med tal, fanfarrer och hurrarop i oändlighet tillträdde de unga nygifta, efter att hafva fått med på vägen af fadern ett resekreditiv och en väl späckad börs, sin bröllopstripp till Paris. Det var en tid af njutningar och nöjen, som nu genomlefdes af de unga, en tid på hvilken ingen af dem såg en morgondag med annat väder. Den tiden använde hennes föräldrar till att inreda den våning, den unge mannen före afresan förhyrt.

Allt hvad den moderna lyxen och förfiningen kan bjuda, samlades här, vid sidan af de återstoder från hans släkts storhetstid, som kunde fås ihop, så att det komfortabla nya hemmet hopfäste, hvad hymen förut hopträcklat, den rike köpmannens prakt och öfverflöd med den anstolte ädlingens mera pompösa och stortalande släktminnen.

* * *

Ännu rusigt efter allt det hvirflande Parislifvets buller och yra, hemkom det unga paret och tog sitt nya hem i besittning. De skyndade båda som ett par uppslupna barn genom salongerna, beundrande allt och aldrig upphörande med sina utrop af glädje och pris öfver allt det slöseri, som föräldrarna här utvecklat. Rosa i synnerhet fröjdades vid åsynen af sin boudior, ett det mest förtjusande lilla näste man kunde tänka sig, och med ett litet under till bokskåp, fylldt med elegant och dyrbart inbundna små böcker. Men nu kom den första skrynklan fram vid den täcka näsroten. Dessa böcker voro alla nya, hennes gamla kära klassiker och andra voro ej där? Hvarför?

Men skrynklan utjämades snart igen; här var ej tid och ställe för allvarliga iakttagelser nu. Allt strålade ju så nytt och leende omkring dem, hvi stå då trumpen?

Det unga paret såg sina vänner hos sig, och vännerna sågo det unga paret. Det var en hel serie af läckra middagar och en och annan supé, men utan dans, ty unga hennes nåds kinder började allt mera förlora både färg och rundning, och hon »måste vara försiktig».

En dag vardt kärleksparnten väl installerad i den lilla praktvaggan med de fina battistkuddarne och lakanen, hvitglänsande som nyfallen snö, och ungmors ögon kunde ej slita sig ifrån det runda, rödbrusiga anletet, hit-

tills hennes lyckobarn. Det var strålar af den hängifnaste kärlek och ömhet, som dansade mellan modersbädden och vaggan, och mången gång sväfvade de frommaste böner med tacksägelse ifrån de tjusande, om än något bleknade läpparne.

Hon var ännu icke uppe, då en afton hon saknade sin make vid den vanliga tiden. Han var ännu icke hemkommen, hette det. Hon räknade timme på timme, och han hördes icke af. Detta var första gången, sedan de blefvo gifta, som han på detta sätt vikit ifrån henne. Den, om ej vanställande, dock skuggande skrynklan vid näsroten syntes åter, men denna gången stannade hon kvar.

Först fram på morgonen hörde hon, att mannen kom hem. Han gick genast in till sig. Det var honom således möjligt att gå till säng, innan han sett och sagt godnatt till henne. Huru var något sådant tänkbart. Hon grubblade och grubblade, därpå log hon plötsligt. »Han har ej velat störa mig», tänkte hon, men skrynklan försvann ej. Den satt där som ingrodd.

Det var långt lidit på dagen, då hon efter en orolig slummer vaknade, och genast spörjande efter maken, underrättades hon om, att han, som frågat efter hennes tillstånd, gått ut, då han erfor, att hon ännu sof. Han kunde således lemna henne, då dag var, utan att han gifvit henne morgonkyssen. Skrynklan blef djupare och kinden blekare, allt med ett bittert drag kring munnen.

Då de frampå dagen åter sågo hvarandra, fällde hon förebräende ord, dem han något häftigt svarade på. Häftighet tager ofta det onda samvetets försvar. Förvånad såg hon på honom. Den blicken med sitt tårfyllda djup kunde han ej uthärda; men, i stället att falla på knä ned vid hennes sida, som lidit i kärlek, vände han tvärt henne ryggen och gick med buller, så att den lille i vaggan vaknade. Ungmodren ropte, sköterskan kom in och den lille lades vid modrens mjällhvita bröst. Här insög det dess första sorgekvidan.

* * *

Det var ej gångna många månader efter den dagen, då ett rykte spred sig i staden, att hennes fars affärer voro intrasslade och att han skulle bli nödsakad att göra konkurs. Han kom själf en dag till sin dotter och måg och bekräftade förhållandet. Dottern tog det i djup smärta och försjök i tårar, men mellan de båda männen vardt det ett obehagligt uppråde, hvarvid mågen lät den gamla förstå, att denna ej haft rätt att på galna spekulationer spela bort det, han var skyldig de sina. Hårt ord gaf det andra, och det ändade därmed, att mågen i vredesmod bjöd den andra att gå och ej mera komma öfver hans tröskel.

Då fadern skulle till att gå, ville dottern skynda fram för att kvarhålla honom, men hennes man tog henne hårdt i armen och hindrade henne, och då dörren slagits igen efter fadern, sköt maken sin hustru häftigt ifrån sig, utropande:

»Patrask! Slutg herrskap, som vill med låtsadt guld köpa sig ett gammalt ärofullt namn, men när det kommer till kritan, ej har något att betala med! Adjö!»

Och han gick, i det han slog häftigt igen dörren efter sig. Hon satt en stund stilla, liksom lambunden och såg efter honom, därpå rusade hon upp, offer för ett hysteriskt utbrott, hela hennes kropp skalf, händerna knötos, med feberglödande kinder och eldiga

ögon ropade hon och föll så afsvimnad ned på golvet, där hon efter en stund fanns af sköterskan, som kom in med lillen på armen till modern.

Det blef naturligtvis mycket oro i huset. Man fick den unga matmodern till sängs, och när läkaren kom, hade han att konstatera utbildad hjärnfeber, föranledd af någon häftig och stark själsskakning.

Dagar kommo och dagar gingo, nätter följde på nätter, och alltjämnt sväfvade hon mellan lif och död. Men oftast ensam med sjuksköterskan. Ty hennes mor måste till följd af faderns konkurs, vårda sin make, som insjuknat af bekymren, och hennes egen make var allt mera från hemmet. Han hade ej gift sig för att vara sjukvaktare, sade han, och hemmet hade blifvit så fördömt tråkigt på en tid. Inte kunde han heller tåla att höra ungen skrika, hvilket nu var fallet till följd af ombyte.

Det sades, att ädlingen vid spelbordet på klubben hade en förbåld otur, hvilket han ville afhjälpa med allt högre spel, som dock endast gjorde afgrunden djupare.

* * *

Då efter ett par månader den så tidigt pröfvade kvinnan omsider kom till medvetande och klar åskådning af förhållandena, var det sorgliga tidender, som snart buros fram till henne. Hennes man hade en dag sagt upp tjänarne, med undantag af en piga, och då hennes mor kom till henne, hade hon att förtälja, att hon af sin måg underrättats att han äfven sagt upp våningen. »Det har icke f-n råd att bo som en prins med inkomster som en torpare», hade han sagt, och hon kunde tillagt, att han äfven yttrat: »Jag hade gift mig med en guldklump, men fick en fattig jordklump.»

Blifven allena, knäppte den sjuka ihop sina hvita, afmagrade händer, och bad, öfverlemnande sig åt hängifvelsen till honom, den högste, som lisar när han slår, som leder allt till det bästa. Och ögonen förblefvo torra, men där brann i dessa en glans, som hade ett öfversinligt sken, en glans af religiös hänförelse. I den stunden var hon ej i denna världen. Hon hade något högre och anammat någonting bättre.

Det gick nu hastigt med tillfrisknandet, ty nu var vilja inom henne, viljan att bli stark. Och då hon väl var återställd, börjades förberedelserna till flytningen. De flyttade från dockhemmet till allvarshemmet, en liten våning om tre rum vid en aflägsen gata. »Där är utrymme nog, se'n vi ingen kassakista har längre», sade maunen, som från den förre eleganten, alla unga damers förtjusning, blifvit något malproper och hvars ansikte skvallrade om ruckel och nattvak.

Den unga frun arbetade så godt hon förmodade. Hon hade genom forna relationer fått renskrifning, ty hon hade en elegant och vacker handstil, men allt, hon förtjänade därpå, räckte ej långt till hushållet, och för hvar gång hon begärde penningar af mannen, blef det uppträde, så att hon helst undvek det utan hellre mottog af modren, fastän denna själf hade det mycket knappt, ty faderns affär hade varit så undergräfd, att han ej kunnat bjuda eller fått något ackord, utan måste gå ifrån allt, från rubb och stubb, och nu på gamla dagar ledde af att föra böcker för andra och af understöd från en frände och vän, som han förut själf hjälpt.

Och likväl var hon rik, den unga makan

och modern, rik i sin kärlek till sitt barn och sin religiösa hängifvenhet, hvilken väl ej kunde jämnas ut skrynklan vid näsroten, men dock gaf ett uttryck af lugn, frid och harmoni åt anletet, hvilket kom detta att behålla sin fågring.

* * *

Men en dag kom, då vår Herre tog bort hennes älskling. Han hade fått scharlakansfeber, och trots den ömmaste omvårdnad, mejade liemannen af den tunna lifstråden. »Alla komme, när lede döden bjuder», heter det i fornsagan, och det lilla barnet kom upp till honom, som har boningar för oss alla.

Det var ett tungt slag, som för en stund alldeles döfvade modern. Hon kunde ej, ville ej, tro på möjligheten af, att hennes älskling var henne för alltid beröfvad. Men när det klarnade för henne, att så dock var, kastade hon sig öfver den blomhöljda kistan, där han låg så söt och vacker, som om han slumrade och drömde om sina båda julaftnar. Hon kysste och kysste omigen, och det var som hans små fingrar lekte med hennes lockar, som om hans händer smekte hennes kinder.

Men när man så ville skrufva på locket, uppreste hon sig däremot. Hon ville kämpa som lejoninnan för sin unge. Man hade ej rätt att plundra henne på det sättet. Hon måste dock till slut gifva tapt. Och han fördes bort, dit hän där han, af jord kommen, skulle till jord åter varda. Det var nära, att förtviflans vansinne gripit henne med sina järnklor, men så tyckte hon sig skåda ett ljussken därute på himlen, och i det skenet såg hon Guds herlighets glans och sin son i den världsvida famnen.

Det var henne en uppenbarelse om, att sonen ej var död, fast han död var, att han tvärtom lefde det lif, som ingen enda här, och hon greps på nytt af hänförelse och började jubla i salig fröjd. »Hon är galen», sludrade mannen till ena pigan, då han såg henne.

Men hon var lycklig trots all smärta och sorg.

* * *

Jag såg henne ännu häromdagen. Hon satt vid en fattig arbetarehustrus sjukbädd, och hennes vård var så öm, så hängifven, att den verkade bättre än något läkemedel på den sjuka, hvilken genom henne erhöj ej blott kroppens läkemedel, utan äfven själens. Så är hon dagligen vid lidandets härdar och gifver åt de behöfvande af Iduns äpplen, vuxna i gudsrikets mark, och genom hvilka de, som hon, anamma andens eviga helsa. Skrynklan synes ej mera till.

Valsen.

Ett litet danskäseri i »den döda säsongen».

En ung flicka, lätt klädd, kastar sig i en ynglings armar. Han trycker henne till sitt bröst, rycker henne med sig i så hejdlös fart, att hon känner, hur häftigt hjärtat slår; det svindlar för ögonen. — det är, hvad man kallar vals.»

Så skildrade en gång i sedlig harm en

hofmästarinna hos drottningen af Frankrike denna dans. De stränga orden böra måhända närmast tillskrifvas en ovilja mot att i de förnäma franska hofkretsarne upptaga en främmande dans, som genom sin naiva, okonstlade, men visserligen plebejiska natur så vidt skiljde sig från de på den tiden enväldigt herskande kontradanserna, den sirliga kadriljen och framför allt »dansernas drottning», den gratiösa menuetten.

Ännu strängare bedömes valsen af den tyske skriftställaren Weber, hvilken hufvudsakligen vänder sig mot det sinliga i valsen, i det han finner föreningen mellan de båda dansande allt för innerlig. »Bröst vid bröst», säger han, »öga i öga, flickans hand på ynglingens skuldra, hans arm ännu förtroligare lagd kring svällande, runda höfter, hjärta, klappande mot hjärta — skall ej detta väcka fantasien och sinligheten?»

Skälet, hvarför just valsen skulle utsättas för dylika angrepp, låg tydligen däri, att valsen var den första egentliga runddans, som vann insteg i societeten. Vid de danser man då använde, egde nämligen aldrig denna »innerliga förening» rum, hvilken föreföll så anstötlig, och som däremot runddanserna nödvändiggöra. Sedan man på sitt dansprogram upptagit allt flere runddanser, har man emellertid vant sig vid denna »förening» och ser i allmänhet däri intet tadelvärdt numera. Oss förefaller därför det omdöme, som en annan skriftställare, ur en mer estetisk synpunkt, faller om valsen, mera saunt och träffande. Med hänsyn till de af de dansande paren beskrifna geometriska figurerna säger han: »I ingen annan dans sväfvat så härligt fram den mest fulländade figur i världen, cirkeln; harmoniskt bildas den af de särskilda dansande paren och genom allas kringsvängning. Valsens karaktär är otvungen glädje.»

Man må tillägga valsen hvilka egenskaper man vill, faktum är, att den under tidens lopp vetat förskaffa sig medborgar rätt i alla världens civiliserade länder. På salongens bonade golf, på logen i gården, öfverallt dansas vals med samma förtjusning, öfverallt är den lika högt värderad. Ty hvad har väl en bal haft för värde för mig, om jag ej i minst två valser sväfvat hän med den jag älskar! Och »damernas vals», denna revolution i balsalongen, som gaf kvinnorna »valrätt», frigjorde henne, med hvilken spänning motses den icke, och hur grymt känner man sig icke besviken, om man i denna blifvit förbigången af den flicka man älskar! Valsen är utan gensägelse det viktigaste numret på programmet, och denna sin värdighet torde den ännu många år behålla.

Valsens hemland är Tyskland. Den är en tysk nationaldans, som under andra benämningar ursprungligen tillhörde Sydtyskland, Österrike och Schwaben. Namnet vals, som härledes ur det gotiska ordet »valtjan», gammalhögtyiska »valzan», vända sig kring sin egen axel, började för denna dans användas kort före slutet af 18:de århundradet. Och det är under denna benämning, som valsen sedermera utbredt sig i alla civiliserade länder.

Vid sitt första framträdande i vårt land var valsen en societetsdans. Den syntes trifvas väl i sin nya jordmån. Med sin lifliga, behagliga melodi i vår nationela $\frac{3}{4}$ takt hade den också alla förutsättningar att blifva populär. Sålunda hade valsen redan under första tiotalet af vårt århundrade banat sig väg till allmogens dansgillen, vid hvilka den snart skulle göra den gamla polskan rangen

stridig och inom få år till och med undantränga denna. I Skåne, där valsen lär ha förekommit så tidigt som mellan 1805 och 1807, upptogs den af allmogen på vissa orter under benämningen »väggadansen», tydligen i följd därpå att de valsande paren fördes stugan rundt. Genom den geometriska figur, som i den nya dansen beskrefs, skiljde sig valsen sålunda betydligt från de på den tiden brukliga danserna. Benämningen väggadans torde dock närmast ha framgått ur en jämförelse med polskan, i hvilken de dansande svängde om på samma plats midt på golfvet.

Den vals, som i början af århundradet dansades i vårt land, vi kunna kalla den gammaldagsvals, bör dock noga skiljas från våra dagars vals. Om själfva dansstegen hade man då helt annan uppfattning än nu. Men äfven till melodi och rytmisk byggnad äro de karaktäristiska dragen för gammaldagsvalsen helt andra än för den moderna. Vår gammaldagsvals påminde ofantligt mycket om de tyska nationaldanserna, Ländler (fr. Tyrolienne), Dreher (fr. Allemande) m. fl., — allt benämningar på tidigare, hos sydtyiska allmogen förekommande former af valsen, från hvilka, enligt de flestas mening, den moderna valsen leder sitt ursprung. — »Ländlern», skriver Böhme i sin »Den tyska dansens historia», »är en äkta tysk nationaldans, i $\frac{3}{4}$ eller $\frac{3}{8}$ takt, med lagom hastigt tempo, hvilken härstammar från Sydtykland, och hvilken särskildt på Donaus stränder, i Österrike, Steyermark, Tyrolen, Oberbayern, utan dansskola mönstergillt utföres af folket. Där har den bibehållit sig hos landbefolkningen allt ifrån äldsta tid till den dag i dag är samt, utan att låta sig påverka af inflytelsen från franskt eller slaviskt håll, uteslutande utbildad sig på folklig grund. Dansens karaktär är oskyldig glädje. Därför rör sig melodien i naturliga, behagliga tongångar, i ledig rytm, liksom ett vaggande på lätta vågor. I ädel känsla täflar melodien med de intagande dansrörelserna, hvilka föreställa ett flyende, ett närmande, en förening af det dansande paret.»

Angående valsens ursprung göra sig för öfrigt äfven andra åsikter gällande. Enligt Czerwinski och Fr. Schubert skall valsen ha uppstått ur »Langaus», en schwabisk dans, som fått sitt namn därpå, att »de dansande paren hade att tillryggalägga en mycket lång sträcka i så få omsvängningar som möjligt». Ett försök af franska författare att härleda valsen ur den gammalfranska »Courante», en societetsdans i $\frac{3}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ takt, hvars melodi rör sig i »sirliga löpningar», vederlägga naturligtvis tyskarne med harm och förtrytelse.

Till de gamla Ländler-melodierna förekom ofta text. Så t. ex. var den bekanta visan: »O, du lieber Augustin» redan på Mozarts tid en allmänt omtyckt vals. Visan anger den gamla Dreher-melodiens form och rytmik, liksom för öfrigt vår »Kom sköna flicka valsa me' mej» framställer den enkla urtypen för gammaldagsvalsen.

En egendomlig art af vals, som från senare hälften af 70-talet dansats af allmogen i vissa trakter, är den så kallade »tvåstegsvalsen» eller »tyska valsen», en oskön, men lättdansad vals, där danssteg i egentlig mening ej förekomma. De utgöra fastmer ett hoppande på ömsevis högra och venstra foten. Kretsvändningen beskrifves genom fyra steg, fördelade på två takter sålunda, att under första takten kroppen uteslutande hvi-

lar på högra foten, under andra takten på den venstra o. s. v. Tvåstegsdansen har med all sannolikhet, äfven den, införts från Tyskland och bildar en tydlig motsvarighet till den tyska »Zweitritt» eller »Schreiter».

Från den enkla urtypen, tvänne åttataktiga repris, merendels i samma tonart, har valsen småningom utbildat sig till sin nuvarande gestalt: introduktion, walzer, coda. Till och med våra klassiska mästare ha komponerat valser. Af Mozart, som var en ifrig dansör, ha vi valser i Ländlerstil i behåll. Beethoven har efterlemnad valser både för orkester och för piano. Ännu spelade dock valsen såsom musikalisk konstprodukt en skälig blygsam roll. Man nöjde sig med de två delarne, eller också fogade man samman två eller tre särskilda valser för att undvika enformighet. Detta senare tillvägagående blef upphöfvet till den numer häfdvunna formen af vals. Således består en valskomposition i själfva verket icke af en utan flere valser i oafbruten följd. Ursprungligen innehöll en dylik komposition ej mindre än tolf valser. Efter Lanner och Strauss, den moderna s. k. wienervalsens skapare, blir femtalet det förhärskande. Detta om valsens yttre gestalt.

I melodiskt och rytmiskt hänseende har valsen utvecklats sig nästan till oigenkänlighet. Af den enkla, något enformiga Ländlern har blifvit en musikalisk konstprodukt. Glädje och lefnadslust, vekhet och vemod, det burleskt komiska och det allvarliga — allt kan en valsmelodi tolka. Och i det rytmiska: hvilken omvexling, men på samma gång hvilken enhet i all denna mångfald! Särdeles karaktäristisk är den skildring af Strauss-valsens rytmik och tonbildning, som Fr. M. Böhme lemnar. »Än», säger han, draga trenne lika fjärdedelar lugnt förbi, än omvexla några åttondelsnoter eller en halfnöt med fjärdedelar, än anslå några instrument den första fjärdedelen pizzicato, samtidigt som andra ha bunden tonföljd; här blixtrar fram en drill på någon svag taktadel, där störta sig underliga figurer i djupet; här förklingar en sång, där bedrifves ett lustigt skämt med efterslagsnoter eller med en upptakt, på hvilken ingen försättning följer.»

Icke alla smickrande omdömen, som entusiastiska beundrare fällt om denna dans, kan dock den moderna valsen med godt samvete taga åt sig. Ty i ett hänseende har valsen, liksom för öfrigt alla danssorter, utvecklats sig ytterst ofördelaktigt. Tempot har uppdrifvits till onaturlig hastighet. Från birfilaren ända upp till orkestern samma fart. Att detta menligt inverkar på själfva dansen ligger ju i sakens natur. Valsen såsom dansart har förderfvats af detta kraftiga tempo, har förlorat den prägel af måtta och sansad kraft, af lugn värdighet, som förr utmärkt henne. Vår goda, långsamma gammaldagsvals har fallit offer för modet. Och än en sak. Det hastiga tempot har till följd, att de dansande ej förmå »följa takten». I rastlös fart rusar man åstad, hvart par efter sin takt. Det rytmiska i melodien, som skulle förmedla dansrörelserna, estetiskt förädla dem, negligeras helt och hållet. Ett dylikt sätt att i valsen frigöra sig från alla rytmiska band kan väl ej rimligtvis göra anspråk på att kallas dans. Och märkligt nog är det i synnerhet på societetens baler man får se vals dansas så.

Dessa och andra verkningar af ett allt för hastigt tempo göra sig naturligtvis gällande äfven hos öfriga runddanser. Hvari ligger orsaken till denna förändring? Är det kompositörens

fel? Näppeligen. Ty kan man väl dansa annorlunda i »ångans och elektricitetens tidevarf»? Dansen är ohelsosam, löjlig, oestetisk, säga förkastare af denna konst. Och de ha delvis rätt. Må man dock komma ihåg, att dylika anmärkningar, så befogade de än kunna vara, då de riktas mot en viss dansart, ett visst sätt att dansa, ingalunda träffa dansen i och för sig.

—n.

Husmoderlig almanack.

Med september börja husmoderns höstgörömmål. Storskurningen undångöres helst nu, innan man är tvungen att sätta in *innanfönsterna*, så vida man ej i och för stundande pigflyttning vill dröja därmed. *Gardintöätt*, tvättning af gångmattor och sängtäcken företages äfven bäst nu. *Möbelpoler* är nästan viktigare nu än på våren, emedan flugorna hjälpt till med nedsmutsning. *Rottingsstolsitsar* rengör man bäst med endast såpskum och vatten; man borstar duktigt och sköljer klart med vatten och återställer glansen genom gnidning med torrt linne. Är rottingen mycket gulnad, användes svafvelpulver medan sitsen är våt. Naturligtvis aktar man noga poleringen rundt omkring. Under behandlingen töljer sig flätningen, men man kan vara lugn — den blir stram, så snart stolen är torr.

Före skurningen har man låtit granska alla *kakelugnar* (så fram detta ej skett på våren vid eldningens slut) och därvid tänker man på att skaffa sig sitt förråd af bränsle för vintern.

Dagarna bli allt kortare — man reder sig ej längre utan lampor, utan jordningställer dessa med nya veckor (resp. brännare). *Mattor, pels* och andra *vinterkläder* framtagas ur kistorna och vädras samt piskas vederbörligen. *Vinterstrumporna* underkastas noggrann granskning.

Syltning fortgår — nu särskildt med plommon, pippling, lingon, päron, kvitten, gurkor, pumpor etc. Vid kokning af fruktmos kan man i någon mån undvika vidbränning om man smörjer syltgrutan med hvit vax, — dock är därmed ej sagdt att man slipper röra flitigt! *Inläggningar* äro mångahanda: gurkor (hvilka dock ej stå sig om man till deras nedläggning begagnar krukor, i hvilka förut ister eller annat fett förvarats), pickles, bönor, blomkål, tomater, berberis, pumpor, lingon i vatten m. m. Septembersmör är ännu dugligt till nedpackning för vintern. Äfven ägg, som man undvikit under röt månaden, äro nu åter säkra.

Grönsakskällaren städas och ventileras ordentligt, innan trädgårdsskörden ditföres. Fin, torr sand har man i beredskap för rotsakernas nedläggning. Den, som ej har egen trädgård, gör nu på höstmarknaden sina upköp af kål, rotsaker och frukt. Ju fastare kålen är, desto bättre är han. Allt för stora blomkålshufvuden äro dock ibland sega — man må välja medelstora, fasta, hvita. Runda kålrötter föredragas man framför de aflånga. Mycket fina till smaken äro sådana med blåaktigt skal. Rödbetter måste vara purröda och köttiga när man bryter isär dem. Sellerirätter böra vara jämna, d. v. s. med så få utväxter som möjligt. Bladen bör man akta, d. v. s. laga att de ej ruttna bort, ty de äro ett utmärkt medel att desinficera kreaturstarvar vid slakt. Den, som har tillfälle att köpa mycken och billig frukt, torkar en del därpå — af skalen göres fruktättika. Om potatisen redan upptages bereder man potatismjöl af den, som ej ser ut att kunna stå sig länge. Dessutom vill jag påminna om sättet att förvara pressgurkor till jul genom bstrykning med äghvita (jfr Idun). Ett annat sätt kan också försökas: Gurkorna afklippas så att en stjälkbit stannar kvar. De utläggas ett dygn en och en på ett bräde, som placeras på skuggigt ställe. Sedan blandar man 2 gr. borsyra med 1 liter vatten, bstryker gurkorna med denna lösning och lindar hvar och en i läskpapper, som man förut doppat i samma borsyrelösning. Nedpackade i träkol-stybb stå gurkor sig äfven en lång tid. *Stenia.*

Våra vänner.

För Idun af

Helena Nyblom.

(Forts. o. slut från föreg. n:r.)

Dej, snarare ligger det i en andlig snålhet, som många människor äro behäftade med. Densamme, som utan att betänka sig ett ögonblick skulle gripa i fickan efter sin penning-pung, om han såg mig hungrig eller lidande, i olyckans dagar, densamme skulle icke, om det gällde aldrig det, kunna bekväma sig till att säga ett vänligt, ett berömmande, ett styrkande ord, om jag själf eller mitt arbete har haft framgång. Vid sådana tillfällen få ofta ens vänner en alldeles särskildt förnäm min, som tycks säga:

»Nu har du fått nog, — mer än nog, — vänta ingenting af mig.»

Liksom ett dåligt lynne kan förderfva ett gladt sällskap, liksom ett unket ägg kan förstöra den bästa anrättning, så kan ett sådant surt och kallt vän-ansikte lägga en dämpare, och en mycket ängslig och plågsam dämpare, på vår glädje. Ens närmaste tanke är alltid den: »Mina vänner tåga, mina vänner se förnåma ut, — alltså har jag gjort något dumt, — mitt arbete duger icke, min medgång har varit en humbug.» Det är otroligt, hur många krafter det kostar att arbeta i lifvet *oaktadt ens vänner.*

Det ordspråk, som säger: »I nöden pröfvar man vännen», ville jag hållre göra om och säga: »Det är i medgången man pröfvar vännen», — nota bene, icke den medgång, som de kunna draga fördel af, och som består i makt och inflytande o. s. v., utan ens personliga lycka, det bifall, som kommer en personligen till del. De vänner, som le emot en i ett sådant ögonblick, äro ens djupaste och sannaste vänner.

De flesta af ens vänner hålla blott af en del af en, — det andra förstå de sig icke på. — Jag menar icke härmed, att de skulle hålla af hvad som är dåligt i en, — tvärtom nämnde jag nyss, att en vän är en absolut fiende till det onda i en, — men jag menar att de flesta vänner blott uppfatta en afdelning af ens natur, — det andra intresserar dem icke. — Man har en allvarlig vän, med hvilken man kan tala om lifvets stora frågor, en vän, som lifligt önskar ens sympati för alla etiska ting, men som med fasa skulle upptäcka, att man kan skämta och det till och med grundligt, när det lynnet kommer på en.

En annan vän vill bara skämta. Han umgås med en, emedan han finner en »uppfri-skande», emedan han märker, att man värde-rar ett godt infall. Det är ens muntre vän. Skulle man en gång se mindre glädlynt ut, visa en eller annan allvarlig, ja, kanske mörk tanke, då skulle han bli i hög grad öfver-raskad, kanske tro, att också det endast var ett skämt.

En och annan kan hysa ett varmt delta-gande för ens praktiska arbete, ens husliga plikter och göromål, men det skulle aldrig falla en in att visa den minsta glimt af ens poetiska intressen och känslor för denna person.

Han skulle finna en både öfverspänd och besynnerlig, under det att det finns andra, som blott vilja tala om känslor och tankar och skulle finna sig högst obehagligt berörda, om de såge en visa ett lifligt intresse för bästa sättet att steka bifstek eller det säkraste sättet att sticka hälar i pojkstrumpor. (Det si-

sta isynnerhet ett ganska begrundansvärdt och tragiskt problem.) Alltså måste man tänka på sina vänner som: »min allvarlige vän,» — »min glade vän,» — »min poetiske vän,» — »min praktiske vän» o. s. v. Men den som man blott tänker på som »min vän»: ja, han tar en hel och hållet. Med honom kan man utan ansträngning öfvergå från det ena ämnet till det andra, från religionen till konsten, till hushållsbestyr och Mark Twain o. s. v. Jag hade en gång en vän, en god vän, som jag kunde tala med om allt — nästan om allt. Efter ett längre samtal, som vi en dag hade haft tillsammans, kom en tredje person in och gjorde den anmärkningen: »Nå, här sitta ni nog och ta er en liten repetition i universum.»

Det är just kännetecknet på en vän, att man utan förbehåll, utan försiktighet kan tala med honom om de mest skilda saker.

När jag första gången är tillsammans med en person, brukar jag försiktigt undersöka om det är en människa, som man kan skämta med. Finner jag detta omöjligt, så vet jag, att vi aldrig kunna bli *riktiga* vänner, ty den, som icke förstår skämt, måste man behandla som ett slags patient. Det är blott vissa saker han kan tåla och så mycket som han befin-ner sig illa af. Jag är mycket mera fallen för att tro, att den, som förstår skämt, också skall förstå allvar, än tvärt om, och en vän måste kunna förstå allt.

* * *

Man skall kanske säga att jag har stora fordringar på mina vänner. De skola förstå allt, vilja allt, göra allt. Ja, man har alltid stora fordringar, på hvad man vill räkna till »det bästa».

Men för att göra saken ännu tydligare, så låt oss vända om den, det är så nyttigt och ställer den i ett så subjektivt ljus. Låt en hvar af oss ransaka sig själf och fråga sig:

»Hvad gör jag, — jag för mina vänner?»

Det är icke nog, att tillfället, ödet, lyckan har skänkt mig vänner.

Man har icke en sådan vän fastbunden som en bandhund vid en kedja. Han är en själ, ett lefvande väsen, som blott otaliga, osynliga trådar hålla fast.

Hvad gör jag för mina vänner.

För att göra saken lättare, låt oss blott säga: »Hvad gör jag för min vän?»

Kanske har du blott en, — och det är redan ofantligt mycket.

Kan du säga, att du tror så på din vän eller dina vänner, att intet förtal, intet rykte, som skulle kunna nedsätta dem i dina tankar, har minsta möjlighet att fästa rot hos dig?

Detta anser jag för det första och absoluta beviset på, att du håller af din vän. Inga onda tungor, intet missförstånd på andra hand, intet skall få dig att tvifla på den människas karaktär och natur, som är din vän. Det skall aldrig hos dig uppstå minsta tvifvel, som säger: »Har jag kanske tagit miste?» Du skall med full öfvertygelse kunna säga: »Det är alla de andra, som tagit miste, jag tror på honom, han är min vän.»

Men lefver du i närheten af denne vän, och ser du, att hans svaga sidor — eller hans starka sidor vilja fresta honom, förvirra eller beherska honom, då håller du väl så mycket af honom, att du säger till honom själf, icke till andra: »Min vän, gör icke detta!»

Du säger det icke hårdt eller bittert. Du säger det med så mycken kärlek, så mycken vänskap, att han måste känna, att du håller mer af honom, än han håller af sig själf.

Emellertid kan det hända, att en eller annan passion för ögonblicket har starkare makt öfver honom än dina goda råd. Han hör icke på dig, han blir kanske ond, han följer den väg, som du ser skall föra honom i olycka och förderf.

Du kan då sörja öfver honom, men när den dag kommer, då han vaknar, antingen med möjlighet att komma tillbaka, eller med ett förspildt lif framför sig, — vill du då vara den, som först går till honom, först räcker honom handen?»

Kan du riktigt förlåta en vän, som vänder om? Jag säger, »som vänder om», ty till och med Gud fordrar af människorna, att de skola vända om för att få förlåtelse, och så länge en vän endast går längre och längre bort ifrån oss, ger han oss ju icke ens lof att vara hans vän.

En sak, som vi alla borde riktigt grundligt undersöka i oss själfva, det är just detta: »Hvad gör jag för mina vänner?»

Kommer en vän och ber om din hjälp för en dag, för en natt, — kan du då lätt och gladt lemna din bekvämlighet, öfvergifva ditt nöje, afbryta ditt arbete för att tjäna honom en dag, för att vaka en natt med honom? Kan du, om du på något sätt kan skaffa medel därtill, resa en lång väg, utsätta dig för besvärligheter och obehag för att hjälpa honom?

Kan den stora ära han gör dig genom att komma till dig, just till *dig* i sin nöd, icke inspirera dig till att finna alla ansträngningar lätta mot glädjen att kunna hjälpa en vän.

Kan du utsätta dig för att motsäga andra vänner, motsäga ditt parti, försöka att inverka på andras ensidiga och envisa uppfattning för att skaffa honom plats till att arbeta, plats till att bli hörd, plats till att lefva?

Känner du hans sorg som din egen? Långtar du efter honom, om han är i sorg eller trångmål?

Är du hans vän i nöden och olyckan?

Och i lyckan — är du då hans vän?

Är du alldeles säker på, att inga yttre för-delar, som dina vänner bjuda dig, ha minsta del i de känslor, som du har för dem?

Det är väl icke deras vackra hem, deras ställning i samhället, deras förmåga att kunna bereda dig åtskilliga nöjen och förströelser, som du håller af, utan endast dem själfva? Skulle de plötsligt icke längre ega något af allt detta att bjuda på, skulle du väl med samma ifver som nu, ja, med en ännu ömmare ifver upp-söka dem och glädja dig i deras närhet?

Men, om de äro lyckliga, personligt lyckliga, kan du också då riktigt af hjärtat dela deras glädje? — Jag frågar icke, om du kan vara glad, ifall en väninna får den mans kärlek, som du älskar, om en god vän uppnår den kvinnas kärlek, som du eftersträfvat, — jag fordrar icke heller, att en man skall jubla, om en vän till honom får det ämbete, som han hoppats på som sitt uppehälle. Att vara glad och deltagande vid ett sådant tillfälle fordrar en sådan grad af ädelhet, en så fullkomlig frihet från egoism, att den blott högst sällan förekommer. Om en människa vid ett sådant tillfälle kan bevara sin vänskap för den person, som har tagit hans längtans mål ifrån honom, så är det redan stort; — att han skall *glädja* sig däröfver är för mycket att begära.

Men det förekommer andra slags medgån-gar i lifvet, som dina vänner kunna få på sin lott, och som alldeles icke beröfva dig något, men som du blott som åskådare kan bli vittne till. Kan du glädja dig öfver dem?

Om en vän till dig utmärker sig på ett el-

ler annat område, om han i vetenskapen eller konsten har frambragt något, som gläder hans medmänniskor, som väcker deras sympati och bifall, kan du då utan en skynt af afund, fritt, generöst och varmt känna för din väns lycka och uttala dig för honom?

Jag kände en gång utomlands två kompositörer, som båda voro gifta. Man uppförde en gång en komposition af en af dem, som gjorde stor lycka; hela salen var i uppror af ett hänryckt bifall. Den dam, som var gift med den firade kompositören, var närvarande och såg bort till sin väninna, som var gift med den andre kompositören. Hon väntade kanske att hos sin väninna se något tecken till missnöje eller afund, då hennes man denna afton icke blef bemärkt, — men hon öfverraskades af att denna unga dam, vacker och liflig som hon var, med de vänligaste nickningar och handklappningar visade, hur varmt hon deltog i sina vänners triumf. Det var segerherrens hustru, som berättade mig detta, och som tillade: »Jag tyckte det var så värdigt af henne, ty jag kände, att i motsatt fall jag icke kunde ha känt eller handlat så.»

Hennes ord slogo mig som något otroligt.

Kunde det verkligen vara möjligt, att någon icke glädte sig gärna skulle kunna glädja sig åt en väns framgång, om den än aldrig så mycket fölle inom hans eget område. Det var något så förfärligt.

Men lifvet har lärt mig, att det är ett utomordentligt allmänt fel. Människor kunna icke tåla att andra, icke en gång deras vänner, ha framgång. — Konstnärerna och konstnärernas hustrur och väninnor äro svartsjuka och afundsjuka på den framgång, som kommer andra till del, och icke en gång dermed, utan människor, som själfva icke skulle kunna ha förmåga att skriva ett musikstycke eller en bok, aldrig skulle kunna måla en tafla eller sjunga en aria, de kunna icke bära, att deras vänner ha sådana anlag, och allra minst att de på något sätt bli hedrade därför. De hämnas genom att visa sig så tysta, så kalla och så obarmhertiga som möjligt mot den stackaren, som har haft lyckan med sig, den enda sanna lyckan, den att för en gång bli förstörd.

Du är väl icke en af dem?

Du kan väl säga till dig själf: »Min väns lycka är min, hans framgång är min glädje, och jag vill föröka den genom att visa mitt innerliga deltagande därför.»

Det är godt och väl. Jag anser detta vara det mest egoistiska beviset på en sann vänskap.

Och nu kommer det sista prof, som du kan sätta din vänskap på.

När du är riktigt glad och lycklig en gång — hvem längtar du då efter? — Där har du din vän — eller dina vänner. Det är de vänner, som du behöfver för att göra harmonien fulltonig, för att känna, att nu är du i den andliga omgifning, hvori du först riktigt lefver och andas.

Skola vi vara stränga, ja, endast rättvisa mot oss själfva, måste vi erkänna, att hvad jag här har talat, om att vi äro skyldiga våra vänner, det skylla vi egentligen alla våra medmänniskor.

Hjälpa i nöden, deltagande i sorgen, sympati i glädjen, bifall i framgången.

Det är endast en sak vi icke skylla dem, det är att längta efter dem.

Man längtar endast efter en vän, och den vän man i glädjen längtar efter, han bör kunna förstå, att han eger vår äkta och djupaste vänskap.

Förlofnings- och vigselringar

ständigt lager hos

Juvelerar HALLBERG Stockholm.

Order från landsorten expedieras omgående.

Vid pensionen.

Skildringar för Idun

af

Channah.

(Forts.)

»Hon är naturligtvis lång?»

»Ja.»

»Ljus?»

»Ja.»

»Mager?»

»Ja.»

»Ser ni, jag kunde det förut, alla engelska missers äro sådana utvartes; invartes äro de icke alldeles så lika, alla äro lyckligtvis icke som Brookarna, fast än en stor del. Alla äro de envisa, en stor del dumma och vurma för tefester, barnskolor o. d. Punkt, nu skola vi tala om något annat.»

Ryskan hemtade andan.

»Madame har varit ond hela dagen, mest på mig, men inte vågat säga något, utan låtit de andra umgälla i stället. Middagen var bedröflig. Det var sådana där sorgliga, segliffvade hönsbarn, som dansat ut sin sjätte saison och därför voro temligen tunna på benen, och Brookarnas sätt att leta efter kött på barskrapade ben är verkligen nervretande. Jag tog mig friheten säga något, hvar på något svarades, som i sin tur besvarades, så att kriget flammade upp, innan ännu soppan burits in, hvadan mycket hann med att sägas. Brookarna gingo emellertid på hindufesten, Marina kände sig djupt olycklig öfver världens ondska, men madame gaf mig mörka blickar. Stämningen var mindre god, endast tyskan höll modet uppe och bakade tekakor till allmän bespisning vid kvällsbordet, där hon, Marina och jag bildade ett vackert klöfverblad; madame envisades nämligen att vänta på er, och såg med stoiskt lugn de färska kakorna alltmer förflyktigas.»

Här andades furstinnan å nyo ut ett ögonblick. Jag satt och log för mig själf åt hennes interiör, hvilken jag mycket väl kunde tänka mig. När hon såg det, utbrast hon på nytt.

»Hvad i all världen ler ni åt, jag ser då ingenting roligt i saken, tvärt om!»

»Jag skrattar heller hvarken åt den dåliga middagen eller de öfriga olyckorna, utan åt er. Skulle jag få använda en liknelse, så skulle jag likna er talförhet vid vattnet i en sjö, som af någon orsak fått sitt aflopp afstängd. Under tiden stiger vattnet åt alla kanter, tills ändligen stängslet ryckes bort, och vattnet med ens rusar ut.»

Hon skrattade och räckte mig handen till afsked.

»Godnatt, tack för att ni kom och blef aflopp för min talförhet; ämnar ni blifva den nya solens drabant?»

»Jag tror inte det; drabantskapet behagar mig ej.»

»Förlåt min fråga, jag glömde att ni var från den fria norden, och född bland ett fritt folk. Jag är slav som ni vet», tillade hon leende.

Hon följde mig ut i korridoren, då jag vände mig mot henne, slog praktin i hennes skönhet mig så som aldrig förr, hon stod lutad mot den mörka väggen, och skenet från ljuset, som hon lyfte högt öfver sig, flödade öfver det lössläppta mörka håret, som täckte största delen af den låga pannan, och kom de friska kinderna och läpparna att glöda, medan slavens vemod drog öfver hennes väna ansikte.

* * *

Vid frukosten andra morgonen öfverraskades madame och jag af att Sonja inträdde, innan klockan ringde. Hon besvarade genast våra frågande blickar.

Hvarför jag är här så ovanligt tidigt, ja, naturligtvis för att få något öfvervaka de tre Albions döttrars möte, och för att rätta mitt uppförande mot det nya lammet därefter.»

Strax därefter kom lady Threaton; hon var blek och såg litet tröt ut.

Sonja och hon måtte hvarandra ett ögonblick, madame uttalade deras namn med ceremoniöst allvar, en bugning å ömse sidor efter alla konstens regler, och damerna voro presenterade.

Just när vi satte oss till bords, fick ryskan tillfälle att hviska:

»Hon är öfvermodig, här blir strid!»

Fem minuter senare stego misserna Brook in. Deras här var ännu vått och skorna litet dammiga; således var icke heller i dag morgonbadet med åtföljande promenad försummadt.

Båda sågo samtidigt stilla tigande på sina klockor. Madame blef litet het och vädjade till salsuret. Fäfängt, just nu slog klockan på rådhuset nio, och madame och salsuret måste stå med skam.

Allt hade skett på ett ögonblick. Nu hunno misserna sina stolar, madame och lady Threaton reste sig.

»Här får jag för er, lady Threaton, presentera två landsmaninnor, misserna Brook.»

Några ord om hemlandet vexlades, men alla tre sågo likgiltiga ut.

Sonja iakttog noga kontrahenternas miner. Där på gjorde hon ett tecken tvärs öfver bordet mot mig, såg sedan på Brookarna och drog ihop ansiktet, som om hon luktat på något surt. Med en blick på lady Threaton gjorde hon därefter en rörelse, som om schasat bort en näsviss fluga; allt skedde mycket fort och synnerligen åskådligt.

Därefter förvandlades hennes sätt med ens. Konversationen flöt lätt och lifligt. Vi talade om land, städer och byar, personer och typer. Fröken Rothen, tyskan, drogs in i samtalet och berättade sina fyra bästa historier från hofvet där mamma tjänstgjorde; på de lustiga punkterna skrattade vi mangrannt, utom miss Marthe Brook, som med gaffeln ritade hieroglyfer på bordsduken de där kunde uttydas som: den 100:de gången. Madame såg glad ut, och fälde understundom ett vist domslut. Sonja låtsade ej om hieroglyferna, utan tinade så småningom upp Marthe med en kalkyl öfver nu lefvande odöpta hinduer. Vi reste oss omsider från frukostbordet i den angenämaste stämning, och fridens engel sväfvade öfver oss, när vi i spridda grupper tågade in i salongen. Där låg den nyss anlända posten.

Ingen finns väl, som, borta från hem och fränder, ej känt glädjen öfver bref hemifrån. Vi läste våra bref och tidningar med en noggrannhet, som icke tillät ett ord att gå förlorat. D. v. s. vi utpräglade nationaliteter, som ryskan kallade oss själf var hon för mycket kosmopolit, för att synnerligen intresseras af sitt land. Hon höll ett ett franskt blad, och hennes brevexling fördes hufvudsakligen med en engelsk skraddare, som fått förtroendet att kläda henne.

Fröken von Rothen hade sitt vanliga lördagsbref från fästmannen.

De kommo punktligt och precis, alltid på ett ark, med monogram och krona midt på framsidan och bred marginal i kanten.

Hon läste det först och mycket ordentligt, men hon hvarken kysste det eller betraktade det ömt, som en del fästmör hafva för sed, allt sådant ansåg hon dåraktigt, och vittnade om mindre godt förstånd, som hon uttryckte sig.

Marina tog sitt bref från fadern med sig, hon läste det alltid ensam.

Misserna lågo framstupa öfver ett stort kartverk öfver Alperna, som var utbredt på salsbordet, och letade ut pappas väg bland snö och is samt pekade på en liten fläck, stor som ett pepparkorn, högt uppe bland skyarna.

»Tänk här, just här stå pappa och Rodrik och James och de två guderna.»

Tillfället var för frestande för fustinnan, hon klämde fast madames binockel och böjde sig djupt ned.

»O, hvad säger ni, bästa miss Brook, o, så liten er pappa måtte vara, jag ser honom icke ens med binockel på.»

Miss Brook vecklade ihop kartan, och fridens engel flög med en stor svart fläck på vingen.

Fridens engel hade flugit och misserna Brook försvunnit. Sonja kom åter in i salongen, ryckte litet på axlarna; det var lyckligt, att hon ångrade sitt skämt, när hon såg, hur illa det upptogs.

»Jag ber om ursäkt för att jag stört friden», sade hon litet tvärt, »men jag trodde ej det var så farligt» — det ryckte litet af tillbakabällen skrattlust i ögonvinklarna — »damerna se så allvarsamma ut?»

»Ja, det var så ljufvligt nyss», suckade madame.

»Ja, det är eget att aldrig kunna låta det minsta tillfälle att stöta någon —», fröken von Rothen tystnade tvärt. Sonja hade endast höjt hufvudet en smula och låtit blicken en sekund hvila på henne.

(Forts.)

Innehållsförteckning:

Johanna Henrika Hallberg. (Med porträtt.) — Öresund; dikt af Anna A. — Styfnödrar; af Ada. — Några fruntimmersminnen; upptecknade af En gammal pennfäktare. I. Idun. — Valsen; af —. — Husmoderlig almanack; af Stenia. — Våra vänner. För Idun af Helena Nyblom. (Forts. och slut.) — Vid pensionen. Skildringar för Idun af Channah. (Forts.)

Perlhalsband, gammalt guld, silfver och juveler uppköpas konstant eller tagas i utbyte mot moderna arbeten från landsorten, sändes likvid pr omgående.

Juvelerar HALLBERG Stockholm.